

Opinia prawna w sprawie uprawnień funkcjonariuszy pożarnictwa (dalej zwani strażakami) w zakresie: rozpoznawania zagrożeń, realizacji nadzoru nad przestrzeganiem przepisów przeciwpożarowych oraz przygotowania do działań ratowniczych (dalej przeprowadzania czynności kontrolno-rozpoznawczych).

Przeprowadzenie czynności kontrolno-rozpoznawczych przez strażaków reguluje ustawa z dnia **24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej** (dalej ustawą, chyba, że wskazuje się inną ustawę). Zgodnie z art. 23 ustawy ww. **czynności są przeprowadzane na podstawie:**

- 1) rocznego planu czynności kontrolno-rozpoznawczych;
- 2) art. 269 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r. poz. 1396, z późn. zm.), w zakresie zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej i zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej;
- 3) zlecenia starosty, o którym mowa w art. 35 ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym;**
- 4) polecenia sądu, prokuratora lub Najwyższej Izby Kontroli;**
- 5) zgłoszenia obiektu, dla którego przepisy prawa wymagają wydania przez organy Państwowej Straży Pożarnej opinii lub zajęcia przez nie stanowiska w zakresie ochrony przeciwpożarowej;
- 6) zawiadomienia wójta, burmistrza lub prezydenta miasta o stwierdzeniu zagrożenia życia lub zdrowia, niebezpieczeństwa powstania szkód majątkowych w znacznych rozmiarach lub bezpośredniego zagrożenia środowiska, o którym mowa w art. 60 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2019 r. poz. 1292 i 1495 oraz z 2020 r. poz. 424);**
- 7) **wystąpienia istotnych nowych okoliczności w zakresie stanu bezpieczeństwa na terenie działania komendy powiatowej (miejskiej) Państwowej Straży Pożarnej.**

Czynności te dotyczyć mogą:

- 1) kontroli przestrzegania przepisów przeciwpożarowych;**
- 2) oceny zgodności z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej rozwiązań technicznych zastosowanych w obiekcie budowlanym;
- 3) oceny zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym;
- 4) ustalania spełnienia wymogów bezpieczeństwa w zakładzie o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub zakładzie o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, na zasadach ustalonych dla

kontroli w art. 269 oraz art. 269a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska;

5) rozpoznawania możliwości i warunków prowadzenia działań ratowniczych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej;

6) rozpoznawania innych miejscowych zagrożeń;

7) wstępnego ustalania nieprawidłowości, które przyczyniły się do powstania pożaru oraz okoliczności jego rozprzestrzenienia się;

8) zbierania informacji niezbędnych do wykonania analizy poważnej awarii przemysłowej i formułowania zaleceń dla prowadzącego zakład;

9) postępowania z substancjami zubożającymi warstwę ozonową, fluorowanymi gazami cieplarnianymi i pozostałymi fluorowanymi gazami cieplarnianymi w rozumieniu ustawy z dnia 15 maja 2015 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2158 oraz z 2020 r. poz. 284), wykorzystywanymi w ochronie przeciwpożarowej, a także systemami ochrony przeciwpożarowej oraz gaśnicami zawierającymi te substancje lub gazy lub od nich uzależnionymi;

10) oceny spełniania wymagań przepisów dotyczących ochrony przeciwpożarowej w miejscach zbierania, przetwarzania oraz wytwarzania odpadów lub warunków ochrony przeciwpożarowej określonych przy wydawaniu zezwolenia na zbieranie odpadów, zezwolenia na przetwarzanie odpadów, pozwolenia na wytwarzanie odpadów uwzględniającego przetwarzanie odpadów oraz pozwolenia na wytwarzanie odpadów

Wskazać należy, że prawo do przeprowadzania czynności kontrolno-rozpoznawczych mają strażacy upoważnieni przez właściwego komendanta Państwowej Straży Pożarnej.

Strażacy ci w przypadku naruszenia:

1) **przepisów przeciwpożarowych** lub

2) przepisów art. 250 ust. 1, 4, 5, 8 i 9, art. 251 ust. 1, 5-8, art. 252 ust. 1, art. 253 ust. 1, art. 254 ust. 1, art. 255 ust. 1 i 2, art. 256-258, art. 261 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 2-5, art. 261a ust. 1 i 2, art. 262, art. 263 lub art. 264 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska, przez prowadzącego zakład o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub prowadzącego zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej

- mają prawo do nakładania grzywny w drodze mandatu karnego w wysokości do 500 zł (albo do 1000 zł w sytuacji, gdy jeden czyn wypełnił znamiona co najmniej dwóch wykroczeń). Oczywiście możemy takiego mandatu nie przyjąć i wtedy zostanie wszczęte postępowanie przygotowawcze, które może zakończyć się skierowaniem do sądu

wniosku o ukaranie. W całym toku takiego postępowania mamy prawo do korzystania z pomocy obrońcy (adwokata lub radcy prawnego).

Czynności kontrolno-rozpoznawcze mogą być przeprowadzane po doręczeniu kontrolowanemu upoważnienia do przeprowadzenia tych czynności przynajmniej na 7 dni, a w przypadkach, o których mowa w ust. 2 pkt 5, przynajmniej na 3 dni - przed terminem ich rozpoczęcia. Upoważnienie może być doręczone kontrolowanemu w chwili przystąpienia do czynności kontrolno-rozpoznawczych, jeżeli:

- 1) powzięto informację o możliwości występowania w miejscu ich przeprowadzania zagrożenia życia ludzi lub bezpośredniego niebezpieczeństwa powstania pożaru, lub poważnej awarii przemysłowej;
- 2) przeprowadzenie czynności kontrolno-rozpoznawczych jest niezbędne w celu dokonania ustaleń w zakresie określonym w art. 23 ust. 3 pkt 7 i 8 Ustawy (kwestie dotyczące pożaru i poważnej awarii przemysłowej).

Przesłanka wskazana w 1) może być więc swoistym pretekstem do wszczęcia kontroli i doręczenia stosownego upoważnienia w momencie ich rozpoczęcia.

Upoważnienie do kontroli powinno zawierać:

- 1) określenie podstawy prawnej przeprowadzenia czynności kontrolno-rozpoznawczych;
- 2) oznaczenie organu przeprowadzającego czynności kontrolno-rozpoznawcze;
- 3) datę i miejsce wystawienia;
- 4) imię i nazwisko, określenie stanowiska służbowego strażaka upoważnionego do przeprowadzenia czynności kontrolno-rozpoznawczych oraz numer jego legitymacji służbowej;
- 5) imię i nazwisko oraz określenie rodzaju i numeru dokumentu tożsamości innej osoby upoważnionej do przeprowadzenia czynności kontrolno-rozpoznawczych;
- 6) oznaczenie podmiotu objętego czynnościami kontrolno-rozpoznawczymi i miejsca ich przeprowadzenia;
- 7) informacje o zakresie przedmiotowym czynności kontrolno-rozpoznawczych;
- 8) wskazanie daty rozpoczęcia i przewidywanego terminu zakończenia kontroli;
- 9) podpis osoby udzielającej upoważnienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji;
- 10) pouczenie o prawach i obowiązkach kontrolowanego.

Osoby dokonujące tych czynności muszą się nam wylegitymować i w tym celu w chwili przystąpienia do czynności kontrolno-rozpoznawczych upoważnieni do przeprowadzania tych czynności, zwani dalej "kontrolującymi", okazują kontrolowanemu: strażak - legitymację służbową, a inna osoba - dokument tożsamości.

Kontrolowany jest obowiązany umożliwić kontrolującemu przeprowadzenie czynności kontrolno-rozpoznawczych, a w tym:

- 1) udzielić niezbędnych informacji i wyjaśnień w sprawach objętych zakresem tych czynności oraz wyrazić zgodę na sporządzenie dokumentacji fotograficznej;
- 2) umożliwić dostęp do obiektów, urządzeń i innych składników majątkowych, w stosunku do których mają być przeprowadzone czynności;
- 3) zapewnić wgląd w dokumentację i prowadzone ewidencje objęte zakresem czynności;
- 4) umożliwić sporządzenie kopii niezbędnych dokumentów;
- 5) zapewnić warunki do pracy, w tym, w miarę możliwości, samodzielne pomieszczenie i miejsce do przechowywania dokumentów;
- 6) udostępnić środki łączności i inne konieczne środki techniczne, jakimi dysponuje, w zakresie niezbędnym do przeprowadzania czynności.

Kontrolujący ma prawo wstępu do wszystkich obiektów i pomieszczeń, chyba że stanowią one część mieszkalną.

Z ustaleń dokonanych w toku czynności kontrolno-rozpoznawczych kontrolujący sporządza protokół, który podpisują kontrolujący oraz kontrolowany albo osoba przez niego upoważniona.

Warto pamiętać, że kontrolowany lub osoba przez niego upoważniona mają prawo wniesienia zastrzeżeń do protokołu przed jego podpisaniem.

Komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej, w razie stwierdzenia naruszenia przepisów przeciwpożarowych, uprawniony jest w drodze decyzji administracyjnej do:

- 1) nakazania usunięcia stwierdzonych uchybień w ustalonym terminie;
- 2) wstrzymania robót (prac), zakazania używania maszyn, urządzeń lub środków transportowych oraz eksploatacji pomieszczeń, obiektów lub ich części, jeżeli stwierdzone uchybienia mogą powodować zagrożenie życia ludzi lub bezpośrednie niebezpieczeństwo powstania pożaru.**

Decyzje w sprawach, o których mowa w ust. 1 pkt 2, podlegają natychmiastowemu wykonaniu.

Od decyzji tej przysługuje odwołanie do komendanta wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej. Na tą decyzję można natomiast złożyć skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (WSA). Od orzeczenia WSA przysługuje natomiast skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

W toku powyższych postępowań możemy korzystać z pomocy profesjonalnego pełnomocnika (adwokata lub radcy prawnego).

W zasadzie powyższa decyzja jest najpoważniejszą konsekwencją, która może nas spotkać po kontroli przeprowadzonej przez Straż Pożarną. **Wydanie decyzji o zamknięciu pomieszczenia, które wykorzystujemy do prowadzenia działalności gospodarczej de facto pozbawi nas możliwości dalszego prowadzenia biznesu od momentu jej wydania (rygor natychmiastowej wykonalności), aż do jej uchylenia.** Mając na uwadze, że odwołanie od decyzji rozpoznaje komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej istnieje obawa, że podtrzyma on treść decyzji organu.

Inaczej sprawa wygląda w wypadku złożenia na taką decyzję skargi do WSA, gdzie (mając na uwadze obecne orzecznictwo WSA w dobie pandemii) możemy liczyć na pozytywne rozstrzygnięcie naszej sprawy jednakże musimy liczyć się z tym, że od momentu złożenia skargi do jej rozpoznania minie kilka miesięcy.

Konkludując jakkolwiek brak jest rzeczywistych przesłanek do wszczęcia kontroli u przedsiębiorcy, który otworzył działalność wbrew przepisom *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 2021 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii*, to w praktyce strażacy mogą być „zmuszeni” do przeprowadzania takich kontroli pod zgłoszonym im przez uprawniony organ (np. Starostę) pretekstem. Tym bardziej brak jest podstaw do wystawiania mandatów, czy też wydawania decyzji o np. zakazie eksploatacji pomieszczeń. W wypadku, gdyby jednak do takich sytuacji dochodziło przedsiębiorca może odmówić przyjęcia mandatu, a od niekorzystnej decyzji administracyjnej złożyć odwołanie, a gdyby i ono nie odniosło skutku składać skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

Opinię sporządził adw. Maciej Cerajewski